

Druge postranske osebe in značaji so izdelani precej medlo. Vsi ti Vrančiči, Froléti, Jerebi (s svojim vedno ponavljajočim se: hma, da, da...), Suhadolniki i. t. d. so samo klej, s katerim je zlepil Cankar vso igro. Tudi dr. Delak, Mlakarjev politični tekmeč, ni kaj izrazit značaj in prav malo posega v dejanje.

Vendar se v Romantičnih dušah, dasi so v njih šele začetki Cankarjevega sloga in načina mišljenja, pozna v vsakem vlakencu mojstrskega roka, ki jih je ustvarila. Igra in protiigra tečeta skozi vse scene. Neodločnost in gnus ob politiki; nov pogon, izzvan po dr. Delaku, ki se prezgodaj čuti zmagovalca; končna zmaga pri volitvah — to so faze dejanja, ki ga igra Mlakar-politik. Nejasna, do sentimentalnosti in bolesti se stopnjujoča ljubezen do Pavle; prelom z Olgo; Pavlin beg s Strnenom, ki mu je bil Mlakar zaupal vse svoje čuvstvo do Pavle; vrnitev na smrt bolne Pavle iz Trsta, kjer jo je ubilo razočaranje nad neromantičnim Strnenom; združitev z Mlakarjem zadnji hip pred smrtjo in njeni zadnji hipi življenja — to so katarakti ljubezenskega motiva v igri. Vse se zaostri v zadnjo sceno, ko zaječi politični triumfator ob Pavlini smrti: »Mrtvi ne rabijo mandatov!«

Ta vzklik velja tudi zunanji usodi Romantičnih duš kot knjige. Kajti bila je spisana pred več kakor 20 leti in v pripombi se založnik opravičuje, zakaj je delo izdal zdaj po Cankarjevi smrti, češ, da mu je pisatelj pozneje tisk zabranil. Zakaj pa ni delo izšlo takrat, ko je Cankar izročil založniku rokopis, ostane nerešena uganka razmerja slovenskega pisatelja do založnikov in do vseh, ki imajo z našo kulturo opraviti...

Dr. A. Remec.

Alojzij Remec: Iz moje domovine. — Mlade povesti. 1922. Založila Goričar in Leskovšek, Celje. Natisnila tiskarna A. Rodé v Celju. Strani 193.

Poglej samo kazalo te zbirke in presodil boš: ta knjiga ni naraven plod umetniškega razvoja pisateljevega, temveč izsilil mu jo je iz rok naših časov veličasten posrednik med umetniki in tržci — glad! Kakor zakasnela, že pozabljena jata lastovk so te mladostne povesti, ki se vračajo komaj po desetih letih v rodne domove; a ne več pod solnce — v zdajšnjo bridkost goriško! In gotovo je tudi: gladujoči umetnik jih je, če že s posebnim vročim pismom, poslal zopet med ono svoje ljudstvo, iz katerega so bile vzrastle in katero tudi sta tujina in boj ugladila in obrusila kakor kamen v hudourniku — ali pa je mar mislil, da bi tudi sitim teknile te južne ptičke?! Rekrutiral se je mladi Remec pri idiličnoliričnem in sentimentalnem Mešku, nakar je prišel tudi v šolo Cankarjevega bujnega realizma, katerega odmevi preglasijo tu intam mirno, nerazkošno in bolj orisujočo kot upodabljačo besedo teh črtic in jim s tem navdihnejo sile in zanos. Vendar je že zanimivost, da se mladi pisatelj ni tako strastno oprijel Cankarja, kakor so to storili drugi tedanji najmlajši, in hodil rajši skozi tišino Meškove umetnosti, ustvarjajoč iz sorodnih snovi in v podobni formi.

Mi danes po desetih letih gorja vse dalje gledamo in globlje čutimo. Naša beseda je zato skozi vsa druga: beseda naša je kamen in jeklo — drugače ne udari na zadnje dno: ker le tu sta ljubezen in pravica! Torej te mlade povesti niso več za nas, starce prezgodnje. Pa bodi temu tako!

Ali eno vendar je, s čimer odmeri svoj odstotek ta knjiga, in zastran tega je ne moremo prezreti med drugim našim literarnim blagom: pisana je bila z globoko iskrenostjo iz čiste ljubezni v evetočo prejš, danes v krvi in ognju preizkušeno domovino — Goriško! Pa saj se ti pisatelj sam izpove, iz nasmeha in trpkosti:

»Takrat se je solnce vsesalo v tvoje telo in v tvojo dušo domovina, iz grobov si se navzel njene preteklosti, iz pisanih trat v dolini in bisernega neba in sivih skal in belih cest in daljnih vasi si se nasrkal njene lepote.

Zdaj čutiš, kaj ti je domovina, zdaj, ko trepečeš s stotisoči, ki so jo ljubili kakor ti, da je ne boš več imel.« (190.)

In zakaj ni predelal in izpopolnil teh svojih likov, iz življenja v domovini zgnetenih z okorno mladostno roko, na to ti tudi sam odgovori, z mla resnobno besedo iz ravno prebolene sreče ustvarjanja:

»Po letih groze, ko se je bestija-človek zgrizla do besnosti, ko je iz potokov krvi vzkrvavela samo ena resnica: da ni pravice na svetu, tedaj si v samotni uri vzal v roke svoje ljudi, oblikovane v mladih časih bojev in zmot. Z resnobo moža jih presojaš, kakor kipar med sohami detinskih dni sediš med njimi.

Okorni so, nelepi, popravil bi jih.

Toda ne gre. Razpadli bi ti pod prsti, predolgo je od tistih dni, ko si jih izobličil, posušili so se v solncu časa, ki se vozi nad nami.

Zato jih gledaš z očmi otroka, ki gleda svoje kipe na solncu in je ravno prebolel srečo ustvarjanja. Utrdilo jih je in jim dalo življenje solnce tvoje domovine.« (192—193.)

André Čebokli.

W. Shakespeare — O. Župančič: Othello. Izd. Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1923. Uvod je žal izostal.

To je četrti Župančičev prevod iz Shakespeareja, s katerim sem se pečal, in priznati mu moram to pot, da bi skoro rekel, da je, kar se tiče slovenskega izraza in razmerja do originala, sploh vzvišen nad vsakdanjo kritiko. Vse vrline, ki smo jih zasledovali ob prejšnjih prevodih, so tu zgoščene v tako vzporednost z originalom in tako jezikovno mojstrsko v materinščini, da si je komaj mogoče misliti kaj točnejšega. Čisto gotovo ne glede točnosti, s katero sledi prevod besedilu originala; seveda pa so v domačem izrazu tudi v relativni popolnosti vsaj enakopravne pa tudi še popolnejše možnosti. Vsaka popolnost je le relativna, ker jezik živi z nami iz dneva v dan in se giblje pri narodu, ki je v polnosti svojih kulturnih sil, kot mi sedaj, vedno k večji jasnosti izraza.

Prevod je napravljen samostojno iz angleščine, kar v primeri z Julijem Cezarjem povečuje njegovo vrednost. Kajti tam je, kot smo videli, nemška interpretacija motila in zapeljala v par

slučajih celo v nejasnosti, tu pa je interpretacija na podlagi komentarjev tudi pri kočljivih mestih, vsaj kolikor sem jo jaz mogel zasledovati, neoporečna. V kritiko nekaterih spornih mest se ne spuščam, če prav bi se na str. 22 bolj nagibal k obliki Luchese kakor Luccicos, za katero se je odločil Ž., in na str. 157 odločil za Jud namesto Ind.

K posameznostim bi kaj važnega ne imel pripomniti. Le na str. 29. se mi zdi prestava »Mar posvojenče nego svoje dete!« za »I had rather adopt a child, than get it« (Boljše bi bilo, da sem adoptiral dete, nego da sem ga rodil) le prekratka.

Str. 46 sta po mojem angleškem tekstu (Bazel 1802 — Turneisen) med verzom »Amen na to, blage moči nebeške!« in naslednjim izpuščena dva verza, ki se glasita: »I cannot speak enough of this content, it stops me here; it is too much of joy:« Zelo srečen domislek za angl. besedno igro »and thou... hast cashier'd Cassio«, dobesedno »ti si Kasija odpustil«, je prevod na strani 66 »Cassio je v kaši«.

Str. 43 v stavku »pokonec k igri, v posteljo ne delo« je ne tiskovna pomota namesto »na delo«. Str. 138 bi moralo stati namesto Bianci Bianki. Začetek Othellovega samogovora str. 140 »To je zato, to je zato, srce — naj vam ne izdam, zakaj, ve čiste zvezde! — to je zato. — A nočem ji krvi preliti...« je sicer doslovno preveden in vsebuje vse, kar original, a nas ne zadovolji. Tu bi bila na mestu interpretacija v originalu nejasnega mesta, ki bi konkretizirala smisel v najverjetnejši smeri. Meni se zdi na podlagi komentarja najverjetnejši smisel, da je vzrok, ki sili O. k dejanju, tako grozen, da ga ne more izreči pred čistimi zvezdami, in vzrok je, pred katerim se buri vsa njegova notranjost, ne dejanje. Original pravi »Vzrok je«, kar bi se dalo dopolniti v temle smislu: Vzrok je (ki me pretresa, ne dejanje), vzrok je, srce — naj ga ne izrečem pred vami, čiste zvezde — vzrok je.

Str. 157 skopljjen za circumsised se mi zdi zelo dobro, ker vsebuje več zaničevanja kakor doslovni prevod.

Frst.

Rudolf Baumbach. **Zlatorog**. Planinska pravljica. Preložil Anton Funtek. Druga, predelana izdaja. V Ljubljani, 1922. Založila Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg.

Drugo izdajo slovenskega Zlatoroga je imenovati spričo prve (1886) skoroda nov prevod. Funtek starega besedila ni le zunanje pravopisno moderniziral v duhu in pravilu sedanjega šolsko-književnega jezika, temveč ga je ob izvirniku presnoval v bolj živo in zdravo slovensko občutje. Le en zgled: Zastri si lice, ne čakaj zaman: — Tvoj Janez, Anka, ne pride na plan, — tvoj Janez leži na dnu v skalah — tvoj Janez drži v premrlih rokah — triglavsko rdečo rožo. V prvi izdaji se je glasila kitica: Zakrij si, Anka, obraz rosan, — Prišel pač Janez ne bo na plan, — Prišel pač Janez ne bode več, — On v brezdnju leži in cvet rudč — Drži v rokah premrlih. Izvirnik slove: Schön Anka, verhülle dein Angesicht, — Jung

Janez kehrt zum Tale nicht, — Jung Janez liegt an steiler Wand, — Jung Janez hält in der starren Hand — Die rote Triglavrose. Prav je, da je obnovilo založništvo v okusni obliki to knjigo, katero sem že svojčas priporočil z Mencingerjevo »Hojo« in Finžgarjevim »Triglavom« za morebitne knjižnice naših planinskih domov.

Dr. I. Pregelj.

Teffi: **Ljubomora i druge humoreske**. (Revnost.) Preveo s ruskog Vlad. Babić. Humoristička knjižnica. Svezak 166. Zagreb, 1922. Strani 32.

Teffi je nekam nenavaden psevdonim. Za njim se krije slovita mlada ruska pisateljica N. A. Bučinska (roj. 1875). Slovencem jo je z Azovom v družbi predstavil l. 1917 Rik. Svoboda. Ženska, pa tako odličen humorno-satirični duh, človek se začudi. Če je kaj, je namreč satira in humor izraz moškega čuvstvovanja. Ob sintetiki velikanov kot so Gogolj, Ščedrin, Gončarov in še Čehov je Teffi — (tako jo piše morda po Nemcih Svoboda!) — seveda le bolj literarna, listkarska, zapadna, poljudnejša in manj problemna, skoro nič rusko-agresivna. Hrvatski prevod vsebuje sedem kosov. Najboljši so tvenovsko uglaseni »Dnevniki«, »Pisma«, »Telegrami«.

Dr. I. P.

UMETNOST.

Umjetnost, almanah za slikarstvo, grafiku i skulpturu. God. V., sv. 1. Uredio odbor. Zagreb, 1923.

Na ovitku nosi ta zvezek reprodukcijo Čebejevega Vnebovzetja iz farne cerkve v Kopanju in s tem označi posebno pozornost preteklosti slovenskega slikarstva, ki ji je deloma posvečen. Vsi članki so od slikarja in grafika M. D. Gjurica in posvečeni zgodovini jugoslovanskega slikarstva. Prvi podaja fragmente iz študije o največjem hrvaškem grafiku Martinu Koluniću, imenovanem po takratni humanistični modi Rotta. Živel je med 1530 in 1596. Deloval je v Italiji in rezal veliko takrat slavnih slik v baker, kar je bilo takrat edini način reproduciranja in širjenja znanja o njih.

Tretji članek je posvečen fragmentom o Starejših srbskih slikarjih in grafikih, ki podaja nekoliko površen pregled zgodovine novejšega srbskega slikarstva, ki se začne v XVIII. stoletju.

Nas pa zanima v prvi vrsti članek »Slovenački likovni umjetnici između 17. i 19. vijeka.« Povod in podlaga zanj je dala lanska zgodovinska razstava slikarstva na Slovenskem. Da ta članek ni boljši in temeljitejši, ni krivda samo na pisatelju, ki mu moramo biti hvaležni za dobro voljo in trud, seznanjati z našo umetnostno preteklostjo one, ki nič o nji ne vedó, ampak nič manj na nas, ki še do danes nimamo takega pregleda napisanega na podlagi zadnjih raziskavanj in tako silimo ljubiteljem v roke že davno zastarele in neporabne orise, ki sta jih napisala Strahl in Radič.

Poleg stvarnih pogrešk in v naglici ali vsled pomanjkanja orientacijskih pripomočkov krivega